

Den missförstådda toleransen

Av ekon dr Niclas Berggren

Ett av nutidens mer populära ord, inte minst i en av liberalismen präglad politisk diskurs, är *tolerans*. Man får lätt en känsla av att många använder sig av det för att signalera att de är allmänt hyvens och godsinta, vilket de säkert i många fall också är. Att beskyllas för att vara intolerant upplevs som starkt negativt värdeladdat, och det är ett epitet de flesta av oss vill undvika. Men det finns en allmän förvirring runt begreppet tolerans, och jag vill kommentera två vanliga fall av missförstånd.

Det första har att göra med vad tolerans syftar på, närmare bestämt något man *ogillar* (eller i alla fall inte gillar) men ändå väljer att inte motarbeta. Det finns en hel del personer som felaktigt använder tolerans som synonymt med acceptans eller stöd. De senare två begreppen innefattar en klar markering av positivt slag, som utesluter att man i grunden ogillar det fenomen man talar om. Tolerans, däremot, uttalar inte stöd för det någon är eller anför, utan stöd för dennes rätt att vara det han eller hon är eller anför, *trots att* man själv inte gillar, eller ogillar, det. Därför bör t ex de liberala politiska ungdomsförbunden MUF och LUF enligt min mening upphöra med att tala om minoriteters lika rättigheter som "toleransfrågor" i de fall sådana rättigheter stöds.

Det andra, och kanske mer allvarliga, missförståndet rör frågan om det är inkonsekvent att rekommendera tolerans mot ett fenomen i kombination med att själv vara intolerant mot ett annat. En del, och ganska många därtill, tycks tro att så är fallet, men detta är en felsyn.

Bakom denna tro finns idén att den som kräver eller önskar *någon form* av tolerans, för att vara konsekvent, måste kräva eller önska *global* tolerans (med vilket avses tolerans mot allt). Detta är emellertid en absurd idé. Tvärtom kan intolerans vara bra ibland, och det är upp till varje moralisk agent att bedöma när så är, och när så inte är, fallet. Alltså är det inte en logisk motsägelse att A säger till B: "Du bör vara tolerant mot mig och mitt sätt att leva" samtidigt som A säger: "B är intolerant mot mig och mitt sätt att leva; denna hållning finner jag icke önskvärd, och jag kommer därför vara intolerant mot hans sätt att resonera på denna punkt".

En tydlig torgförare av denna felsyn utgörs av tidningen Nya Dagens ledarsida, i synnerhet i dess angrepp på dem som förespråkar tolerans för homosexuella. Detta förespråkande avvisas t ex i en ledare på följande vis: "Men de verkliga mörkermännen är de som i sin egen intolerans missbrukar toleransen som slagord" (1998-09-18) och i en annan: "RFSL är ett bra exempel på den moderna paradoxen intolerant tolerans, alltså toleransen räcker inte till för alla". (2000-06-08)

D v s Nya Dagen anser inte önskemål om tolerans acceptabla om den som framför önskemålet samtidigt är intolerant mot den som ombeds vara tolerant. Men på denna grund (*dock på annan*) kan alltså inte önskemål om tolerans avvisas. Det föreligger ingen paradox, modern eller av annat slag, mellan att önska tolerans mot sig och att själv vara intolerant mot dem som inte ger denna önskade tolerans. Denna hållning förefaller tvärtom rimlig i de fall där man ser sig förespråka något gott samtidigt som man bedömer effekten av en underlåtenhet att motarbeta motstånd mot detta goda starkt negativ. Idén om global tolerans är alltså absurd och omfattas, tvärtemot vad vissa försöker anföra, i princip inte av någon. Nya Dagen är själv en illustration av detta: den är intolerant mot "den homosexuella livsstilen" medan den kräver tolerans mot framförandet av denna åsikt.

Det missförstånd som Nya Dagen ger uttryck för, gång efter annan, tycks allmänt vanligast bland icke-liberala personer, som reagerar när olika minoritetsgrupper försöker få majoriteten att, om den inte kan fås att gilla, acceptera eller stödja dem och deras sätt att leva, åtminstone inte motarbeta dem. När dessa grupper trots allt motarbetas är det vanligt att de kritiserar sina motståndare, varpå de senare svarar: "ni som kräver tolerans borde inte vara intoleranta mot vår intoleranta syn på er". Det är just vad de kan, och kanske ofta bör, vara!